

OSMANLI TÜRKCESİNE GİRİŞ
ve
TARİHİ METİNLER

Prof. Dr. Ertan GÖKMEN
Dr. Öğr. Üyesi Arzu TAŞCAN

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	9
OSMANLI TÜRKÇESİ ALFABESİ	13
OSMANLI TÜRKÇESİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ	15
Harflerin Başta-Ortada-Sonda Yazılışları ve Birleşme Şekilleri	24
Türkçe Kelimelerde Sesli / Okutucu Harfler	38
Kelime Çalışmaları-1	62
ك ve ح Harfleri ile İlgili Bazı Özellikler	64
OSMANLI TÜRKÇESİNDE EKLERİN YAZILIŞI	67
ZAMİRLER	69
Kelime Okuma ve Yazma Çalışması.....	70
Kelime Çalışmaları-2	72
(ع) AYN VE (ء ، ا) HEMZE'NİN OKUNUŞU VE YAZILIŞI	77
1. Ayn.....	77
2. Hemze.....	79
RAKAMLAR	81

OKUMA VE YAZMA ÇALIŞMALARI.....	83
Okuma Çalışması-1 (Atasözleri).....	83
Yazma Çalışması-1	86
Okuma Çalışması-2 (Yemek Malzemeleri).....	92
Yazma Çalışması-2	94
Okuma Çalışması-3 (Yaramaz Çocuk - Küçük Asker).....	98
Yazma Çalışması-3	101
OKUMA VE TRANSKRİPSİYON METİNLERİ - I.....	105
Okuma Metni-1 (Bornova'da Son Gece)	105
Transkripsiyon Çalışması-1.....	107
Okuma Metni-2 (Mağnisa Harâbelerinde)	108
Transkripsiyon Çalışması-2.....	110
HAREKELER.....	111
ARAPÇA VE FARŞÇA KELİMELERDE UZUN VE KISA HECELER.....	115
1. Arapçada Med Harfleri.....	115
2. Kısa Elif (Elif-i Maksûre):	117
3. Uzun Elif (Elif-i Memdûde):	117
OKUMA VE TRANSKRİPSİYON METİNLERİ - II.....	119
Okuma Metni-1 (Gazete Reklamlarından).....	119
Transkripsiyon Çalışması-1.....	121
Okuma Metni-2 (İspanyol Seyyâhın 'Osmanlı Hayrânlığı).....	122
Transkripsiyon Çalışması-2.....	124
Okuma Metni-3 (Ahilik)	125
Transkripsiyon Çalışması-3.....	126
Okuma Metni-4 (Millî Müzeler)	127
Transkripsiyon Çalışması-4.....	129

OSMANLI TÜRKÇESİNDE SIKÇA KARŞILAŞILAN	
ARAPÇA UNSURLAR	131
1. Arapça Kelimelerde Kelime Kökleri, Zâid Harfler ve Vezinler	131
2. İsm-i Fâ'il.....	132
3. İsm-i Mef'ûl	136
OKUMA VE TRANSKRİPSİYON METİNLERİ - III	141
Okuma Metni-1 (Yeni Bir Dernek)	141
Transkripsiyon Çalışması-1.....	147
Okuma Metni-2 (Ana Baba Nasihatleri)	150
Transkripsiyon Çalışması-2.....	152
Okuma Metni-3 (Topkapı Sarây-ı Hümâyûnuna Dâ'ir)	153
Transkripsiyon Çalışması-3.....	156
MEZÎD MASDARLAR.....	159
ARAPÇA VE FARŞA KELİMELERİ OKUMA VE YAZMA ÇALIŞMASI.	169
ARAPÇA TAMLAMALAR.....	183
1. Harf-i Ta'rîf (ج / El Takısı).....	183
2. Şemsî Tamlama.....	184
3. Kamerî Tamlama	185
4. Edatlarla Yapılan Şemsî ve Kamerî Tamlamalar	194
5. Edatlar ve Harf-i Cerrlerle Yapılan Tamlamalara Dâir Misaller.....	195
FARŞA TAMLAMALAR.....	211
1. İzâfet Kesresi ile Tamlama.....	211
2. İzâfet Hemzesi ile Tamlama.....	214
3. İzâfet Ye'si ile Tamlama	217
4. Kesik Tamlama (İzâfet-i Maktû).....	218
5. Zincirleme Tamlama.....	219

FARŞA EDATLAR VE EKLER	221
ARAPÇA KELİMELEDE DİŞİLİK-ERİLLİK.....	225
ARAPÇA KELİMELEDE ÇOĞULLUK	229
1. Tesniye.....	229
2. Cemî' (Çoğul)	230
a. Düzenli Çoğul (Cem'-i Sâlim)	231
b. Düzensiz Çoğul (Cem'-i Mükesser).....	234
FARŞA KELİMELEDE ÇOĞULLUK	241
ARAPÇA VE FARŞA SAYI BİLGİSİ	243
1. Arapça Sayılar.....	243
2. Sıra Sayıları.....	249
4. Üleştirme ve Kesirli Sayılar	250
5. Farsça Sayılar.....	250
OSMANLICA TAKVİM BİLGİSİ.....	251
1. Osmanlıda Kullanılan Takvimlere Dâir	251
2. Ay Adları.....	251
3. Osmanlı Belgelerinde Tarih Yazımına Dâir Bazı Husûsiyetler	253
4. Arapça ve Farsça Gün Adları	254
KAYNAKLAR	255

SUNUŞ

Türkçenin Arap alfabesiyle yazılmış haline kısaca Osmanlıca denilmektedir. Osmanlı'nın yayıldığı coğrafyada kullanılmış olan Osmanlı Türkçesi tarihsel gelişimi sürecinde Arapça ve Farsçadan etkilenmiş olduğundan bu dillerden Türkçeye pek çok unsur karışmıştır. Ancak bu durum Türkçenin anadil olmasının önüne geçmemiştir. Osmanlıca tarih boyunca geçirdiği gelişim aşamalarına göre *Tarihî Türkiye Türkçesi* ve *Yeni/Modern Türkiye Türkçesi* olarak iki temel devreye ayrılmıştır. Tarihi Türkiye Türkçesi de; *Eski Osmanlı/Türkiye/Anadolu Türkçesi* (XIII-XV. yy), *Klasik Osmanlı Türkçesi* (XV-XIX. yy) ve *Yeni Osmanlı Türkçesi* (XIX-XX. yy) gibi devrelere ayrılmıştır. Yeni Türkiye Türkçesi ise XX. yüzyılda ve günümüzde kullanılan dili oluşturmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra 1928 yılında yapılan harf devrimi ile Türkçenin yazımında Arap alfabesinin kullanımı terk edilmiş ve Latin alfabesi kullanılmaya başlanmıştır. Yeni harflerin kabulüyle Arap alfabesiyle yazan ve yazılmış Osmanlıca eserleri okuyan kişi sayısı zamanla azalmıştır. Bu durum Türk kültürünü, medeniyetini ve dilini öğrenmek için Osmanlıcanın bilinmesini bir ihtiyaç haline getirmiştir. Bu anlamda üniversitelerin Tarih ve Edebiyat bölümlerinde Osmanlıca dersleri zorunlu, pek çok bölümde seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Yine Osmanlıca dersi Ortaöğretim kurumlarından Sosyal Bilimler Liselerinde zorunlu ders olarak yer almaktadır. Bunun yanında başta Halk Eğitim Merkezleri olmak üzere talepler doğrultusunda bazı kurumlar ve hatta özel kurslar Osmanlıca derslerine yönelik eğitim faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Elinizdeki kitap hem okuma hem de yazma çalışmalarında kullanılabilir biçimde hazırlanmıştır. Basit Osmanlıca kurallar sizi sıkmayacak şekilde anlatılmış, konularla ilgili bol örnekler, yazma çalışmaları yapabileceği-

niz kelime ve metinler verilmiştir. Metinler kolaydan zora doğru sıralanmış, ilk derslerde yazı çalışmalarına, daha sonraki derslerde transkripsiyon çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Bu kitaptaki metinler ağırlıklı olarak *Osmanlı Tarihi* ile ilgili olup, bunlar kroniklerden, tarihi metinlerden ve vesikalardan seçilmiştir. Kitap bu haliyle *Tarih Bölümlerinin* birinci ve ikinci sınıflarında okutulabilecek formattadır.

Kitapta Arapça ve Farsça unsurları anlamanıza yardımcı olmak üzere bu dillere ait bazı temel gramer kaideleri anlatılmıştır. Kitap hazırlanırken okunmasında güçlük çekilebileceği düşünülen kelimeler harekelenmiştir.

Osmanlıca'yı öğretirken kazandığımız deneyimler bizlere bu dersin nasıl öğrenileceğine ve öğretilene dair bazı fikirler vermiştir. Bunları, katkısı olacağı düşüncesi ile sizlerle paylaşmak istiyoruz. Bu dersle ilgili olarak;

- * Osmanlıca öğrenmeye başlayan kişilerin kitaptaki dersleri sırasıyla takip etmeleri okumayı ve yazmayı en doğru şekilde öğrenmeleri açısından önemlidir. Çalışmalar sürekli ve aralıksız şekilde yapıldıkça bilgileriniz pekişecek ve kendinize güveniniz artacaktır.
- * Anlaşılmayan konu mutlaka derste hocaya sorulmalı veya kitaptaki ilgili bölüm tekrar edilmelidir. Çünkü bir ders en iyi ilk defa anlatıldığında işlenmekte ve detaylarına inilmektedir. Bir sonraki derste o konu ile bazı şeyler anlatılsa da bunlar daha yüzeysel olmaktadır.
- * Öğrenme şekillerinden biri yazarak çalışmaktır. Bu kural, Osmanlıca dersi için çok önemli ve olmazsa olmaz kuraldır. Kitapta yazı ile ilgili olarak verilen çalışmalar ilk günden itibaren yapılmalıdır. Bu durum harfleri öğrenme sürecini hızlandıracak ve bir sonraki dersin daha kolay anlaşılmasını sağlayacaktır. Her derste olduğu gibi bu dersin öğrenilmesinde kişisel istek ve gayret çok önemlidir. Öğrenilen konular tekrar edilmeli, her gün az da olsa Osmanlıca'ya zaman ayrılmalıdır.
- * Osmanlıca metinlerde geçen Arapça ve Farsça kelimeleri doğru okuyup anlamlandırabilmek için mutlaka Osmanlıca lügat kullanılmalıdır.
- * Arap harflerini ve Kur'ân-ı Kerîm okumasını bilen kişiler harfleri tanırsalar da Osmanlıca'yı okuyamamaktadırlar. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm harekeli, Osmanlıca ise harekesiz olarak yazılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm Arapça, Osmanlıca ise Türkçedir.
- * Osmanlıcanın öğrenilmesinde asıl olan bireysel çalışmadır. Bununla birlikte Osmanlıcanın ilerletilmesinde bu yazıyı okuyabilen kişilerden

destek alınabilir. Son yıllarda Osmanlıca'yı okumaya ve öğrenmeye yönelik artan ilginin sonucu olarak Osmanlıca öğrenmek isteyen kişilerin yararlanılabileceği pek çok internet erişimli doküman mevcuttur.

Yukarıda sizlere Osmanlıcanın kolay ve çabuk öğrenilmesi için bazı tavsiyelere yer verilmiştir. Yapılan bu tavsiyelere uymak başarıyı, başarı da Osmanlıca öğrenmeyi daha zevkli hale getirecektir.

Manisa, 2018.

Prof. Dr. Ertan Gökmen
Dr. Öğr. Üyesi Arzu Taşcan